

LIETUVOS RESPUBLIKOS
**AKADEMINĖS ETIKOS
IR PROCEDŪRŲ**
KONTROLIERIAUS TARNYBA

NESAVARANKIŠKO MOKSLO IR STUDIJŲ DARBŲ RENGIMO PASLAUGŲ PASIŪLA LIETUVOJE

TYRIMO ATASKAITA

Simona Vaškevičiūtė | Dr. Eglė Ozolinčiūtė
2021 m. lapkritis

TURINYS

SAVOKOS	3
TYRIMO REZULTATŲ SANTRAUKA	4
ĮVADAS	5
LITERATŪROS APŽVALGA	6
METODOLOGINĖ PRIEIGA	8
TYRIMO REZULTATAI	15
IŠVADOS	24
REKOMENDACIJOS	25
ŠALTINIAI	26

SAVOKOS

Mokslo darbas. Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. rugsėjo 2 d. įsakymu Nr. V-1593 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimo Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“ 2.2–2.6 papunkčių įgyvendinimo“, **mokslo darbu** laikomas mokslinių tyrimų sklaidos rezultatas. Mokslo darbams pagal minėtą įsakymą priskiriamos tokios mokslinių tyrimų sklaidos vienetų rūšys, kaip mokslo monografija, mokslo monografijos dalis, mokslo studija, sintezės mokslo darbas ar jų dalys ir kt. Kai kurie mokslo darbai, pavyzdžiui, daktaro disertacija, nėra nurodomi kaip mokslo darbai, tačiau Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos mokslo publikacijų rūšių klasifikatoriuje¹ pateikiama, kad „disertacija yra mokslinis darbas, pateikiamas mokslo laipsniui įgyti“, o tai atitinka minimą mokslo darbo apibrėžimą.

Mokslo ir studijų institucija. Remiantis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 4 straipsnio 14 dalimi, **mokslo ir studijų institucija** apibrėžiama kaip „Lietuvos Respublikoje įregistruotas juridinis asmuo, kurio pagrindinė veikla – studijų vykdymas ir su studijomis susijusi veikla ir (arba) moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra“. Šis apibrėžimas apima universitetus, kolegijas bei mokslinių tyrimų institutus.

Studijų darbas. Kadangi Lietuvos teisės aktuose studijų darbo sąvoka nėra apibrėžta, šiame tyrime **studijų darbu** laikomi aukštojo mokslo studijų programos tikslų įgyvendinimui reikalingi parengti kūriniai, pavyzdžiui, studijų dalyko rašto darbai, projektai, kursiniai bei baigiamieji (bakaluro ir magistro) darbai.

¹Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka. *Mokslo publikacijų rūšių klasifikatorius*, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 10 d., <https://www.elaba.lt/elaba-portal/documents/19/21849/eLABa_publicaciju_rusiu_klasifikatorius.pdf/4e403e9a-5689-4a9b-a232-476f9fe0e694?version=1.0>.

TYRIMO REZULTATŲ SANTRAUKA

Nesavarankiškas mokslo ir studijų darbų rengimas yra ne tik vienas grubiausių akademinės etikos (akademinio sąžiningumo) pažeidimų, bet ir sukelia tokias pasekmes, kaip studentų motyvacijos sąžiningam studijavimui mažėjimas, diplomų vertės nuosmukis, žinių vertinimo standartų pagrįstumo smukimas ir kt., t. y. kenkia mokslo ir studijų kokybei, iškraipo aukštojo išsilavinimo prestižą visuomenėje.

Tyrimui atrinktuose keturiuose populiariausiuose prekių ir paslaugų tinklalapiuose per 2021-08-02-2021-09-01 laikotarpį buvo identifikuoti ir analizei atrinkti 196 skelbimai. Daugiausia skelbimų buvo talpinama tinklalapyje skelbiu.lt (68 skelbimai), kuriame skelbimų skaičius per aptariamą laikotarpį labiausiai taip pat augo (42,8 proc.).

Nors palyginti maža skelbimų dalis (penktadalis) jau skelbimo pavadinime įvardija rašto darbų rengimo paslaugą, skelbimai, kuriuose yra siūloma nesavarankiško mokslo ir studijų darbo rengimo paslauga, sudaro daugiau nei du trečdalius visų skelbimų.

Dauguma (82 proc.) analizuotų skelbimų buvo vizualizuoti, t. y. pateikiamos asociatyvios nuotraukos, rodančios su studijų procesu susijusias iliustracijas.

Beveik absoliučioje daugumoje analizuotų skelbimų (93 proc.) paslaugos teikėjai yra linkę save identifikuoti slapyvardžiais ar paslaugą apibūdinančiais žodžiais.

Daugiau nei pusėje (64 proc.) skelbimų pateikiami bent du galimi komunikavimo su paslaugos teikėju būdai.

Šie tiek daugiau nei penktadalyje skelbimų (23 proc.) paslaugos gavėjui komunikuojama apie konfidencialumo užtikrinimą.

Daugiau nei kas antrame skelbime (62 proc.) teigiama, kad suteikiama paslauga yra kokybiška, ją pagrindžiant ilgamete paslaugos teikėjų patirtimi, profesionalumu, rašto darbų atitikimu metodiniams reikalavimams.

Kas trečiame skelbime (30 proc.) minimas skubus paslaugos atlikimo laikas, nors paslaugos atlikimą laiku kaip garantiją deklaruoja tik nedidelė dalis skelbimų (8 proc.).

Viename trečdalyje visų skelbimų identifikuojama potenciali paslaugos kaina, kurios intervalas varijuoja nuo 1 iki 1 500 Eur; dažnu atveju įvardijama, kad paslaugų kaina yra sutartinė.

Ženklioje skelbimų dalyje (37 proc.) paslaugos siūlomos įvairiose mokslo ir studijų srityse. Skelbimų, nenurodančių mokslo ir studijų srities, yra beveik trečdalis (27 proc.), vieną ketvirtadalį (25 proc.) skelbimų sudaro socialiniams mokslams priskirtini nesavarankiško mokslo ir studijų darbo rengimo paslaugų skelbimai.

ĮVADAS

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos (toliau – Tarnyba) veikla apima su akademinė etika susijusių administracinių nusižengimų nagrinėjimą, todėl, siekdama kurti prevencines teisės pažeidimų akademinės etikos srityje priemones, Tarnyba atliko tyrimą apie nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo (toliau – nesavarankiškas mokslo ir studijų darbų rengimas) paslaugų pasiūlą Lietuvoje. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 123 straipsnyje nustatyta, kad „kito asmens parengto mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto pateikimas mokslo ir studijų institucijai kaip savo mokslo ir studijų darbo (ar jo dalies)“, taip pat „mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto, kuris kito asmens buvo pateiktas mokslo ir studijų institucijai kaip jo paties mokslo ar studijų darbas (ar jo dalis), parengimas ir (ar) perdavimas“ bei „informacijos, kuria siūlomos mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto rengimo paslaugos, viešas paskelbimas“ yra laikomi administraciniais nusižengimais ir užtraukia atitinkamas baudas.

Lietuvos studentų sąjungos atlikto 2019 m. Akademinio sąžiningumo indekso tyrimo duomenimis, 17 proc. respondentų mano, kad rašto darbo pirkimas ir pirktą darbo pateikimas kaip savo yra paplitusi ir labai paplitusi praktika (tuo metu 2017 m. duomenimis taip manančių buvo 19 proc., 2015 m. – 19 proc., 2013 m. – 26 proc.). Nors nuo 2013 m. iki 2019 m. studentų apklausose pastebėta mažėjanti šio akademinio sąžiningumo pažeidimo paplitimo tendencija, manytina, kad 2020–2021 m. COVID-19 kontekste ši pozityvi tendencija galėjo kisti negatyvia linkme. Pavyzdžiui, užsienio tyrėjai pateikia išvadas, kad pandemijos metu tokių paslaugų mastas didėjo (Vel & Khan 2021).

Nepaisant egzistuojančių apribojimų skleisti informaciją apie nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas, šias paslaugas skatinantys įsigyti skelbimai ir informacija vis dar aptinkama viešojoje erdvėje (Wallace & Newton, 2014; Draper et al 2017; Tauginienė & Jurkevičius 2017). Tendencijos Lietuvoje taip pat yra gana panašios: įvairias prekes ir paslaugas siūlančiuose skelbimų tinklalapiuose (pavyzdžiui, www.skelbiu.lt, www.skelbimai.lt, www.alio.lt, www.paslaugos.lt ir pan.) yra pastebimi skelbimai, siūlantys akademinį darbų rašymo paslaugas. Tai liudija, jog Lietuvoje *de facto* egzistuoja rinka, siūlanti įsigyti kito asmens parengtus mokslo ir studijų darbus. ANK 589 straipsnio 1 dalies 80 papunktyje numatyta, kad Tarnybos pareigūnai pradeda administracinių nusižengimų teiseną, atlieka administracinių nusižengimų tyrimą ir surašo administracinių nusižengimų protokolus dėl ANK 123 straipsnyje numatytų administracinių nusižengimų. Atsižvelgiant į tai, šiuo tyrimu Tarnyba siekia **išsiaiškinti, kokio masto ir kokiais bruožais pasižyminti nesavarankiškai rengiamų mokslo ir studijų darbų pasiūla egzistuoja Lietuvoje.**

LITERATŪROS APŽVALGA

Nesavarankiškas mokslo ir studijų darbų rengimas (angl. *contract cheating*) mokslinėje literatūroje yra laikoma akademinio nesąžiningumo apraiška, kuri apima situacijas, kuomet asmenys, siekdami įgyti nepelnytą pranašumą, sąmoningai sutinka atlyginti kitam asmeniui (pavyzdžiui, fiziniam asmeniui, įmonei) už užsakovo vardu parengtą mokslo ar studijų darbą, kuris vėliau yra pateikiamas mokslo ir studijų institucijai kaip savarankiškai parengtas kūrinys (Clarke & Lancaster 2006; Tauginienė & Jurkevičius 2017; Foltýnek & Králíková 2018). Tačiau verta paminėti, kad literatūroje randami ir daug platesni nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo praktikos apibrėžimai, kurie, pavyzdžiui, neapima tiesioginio susitarimo dėl tokių darbų rengimo ar nenumato konkretaus atlygio už tokius darbus (Walker & Townley 2012). Platesnis šios praktikos apibrėžimas gali išplėsti ir akademinės etikos standartų neatitinkančio elgesio turinį ir mastą.

Praktika nesavarankiškai rengti mokslo ir studijų darbus yra pripažįstama vienu grubiausių akademinės etikos (akademinio sąžiningumo) pažeidimų (Curtis & Clare 2017; Foltýnek & Králíková 2018), o apie šių pažeidimų keliamą riziką ir žalą svarstoma jau nuo XX amžiaus aštunto dešimtmečio pradžios (Lancaster & Clarke 2017). Gilinantį mokslinę literatūrą galima pastebėti pagrindines problemas, kurias kelia tokia praktika. Viena dažniausiai išskiriamų problemų yra tai, kad pažeidimus, susijusius su nesavarankišku mokslo ir studijų darbų rengimu, yra sunku aptikti bei įrodyti, o tokias paslaugas teikiančių asmenų tapatybių atpažinimo procesas turi itin daug kliūčių (Dawson & Sutherland-Smith 2017; Lancaster & Clarke 2017; Tauginienė & Jurkevičius 2017; Foltýnek & Králíková 2018). Panašu, kad šia nesąžininga praktika užsiimančias asmenys gali išvengti atsakomybės, o tai stiprina poreikį kurti efektyvias priemones, skirtas sustabdyti teisės pažeidimų akademinės etikos srityje plitimą.

Vertinant šios praktikos problematiką tyrėjai taip pat pastebi, kad vieną kartą sėkmingai pasinaudojus nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugomis, studentai yra linkę ateityje pakartotinai kreiptis į šių akademiškai neetiškų paslaugų teikėjus (Clarke & Lancaster 2006; Fida et al 2016; Curtis & Clare 2017). Sunkumai, aptinkant ir įrodant tokius galimus teisės pažeidimus akademinės etikos srityje ir kiti studijų kokybę nepakankamai užtikrinantys veiksniai, prisideda prie studentų polinkio naudotis nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugomis. Tačiau svarbu suprasti, kad nesavarankiškas mokslo ir studijų darbų rengimas yra būdingas ne tik studentams. Dėstytojų ir mokslininkų tarpe fiksuojami panašius požymius į administracinius nusižengimus turintys akademinės etikos pažeidimai. Atsakingo mokslo barometro 2020 m. tyrimo ataskaitoje vertinant, kokie mokslinių tyrimų ir publikavimo etikos pažeidimai pastebimi akademinėje aplinkoje Lietuvoje, respondentai (dėstytojai, mokslininkai, doktorantai ir kiti tyrėjai) tarp dažniausiai (labai dažnai ir dažnai) pastebimų mokslinių tyrimų ir publikavimo etikos pažeidimų įvardijo neetiškos autorystės tipus – dovanotąją autorystę (25 proc.) ir mainais grindžiamą autorystę (21 proc.) (Ozolinčiūtė et al 2020). Šios praktikos taip pat gali būti sietinos su mokslo darbų pirkimo ir pardavimo praktikomis (pavyzdžiui, mainais grįsta autorystė gali būti traktuojama kaip tam tikra mokslo darbų įgijimo forma finansiškai neatlygintinu būdu).

Tiesa, verta pabrėžti, kad mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų pasiūla pasižymi ir kitomis reikšmingomis problemomis. Teigiama, kad šių paslaugų rezultatai dažnai yra nekokybiški, darbai neatliekami laiku arba yra visai neatliekami (Sutherland-Smith & Dullaghan 2019); taigi vyrauja tendencija, jog paslaugos teikėjai tinkamai neįvykdo savo įsipareigojimų, o paslaugą užsakantieji lieka apgauti ir nukentėję ne tik finansiškai, bet ir neįgyvendinę studijų programos tikslų bei numatomų studijų rezultatų. Daugeliu atvejų studentai (arba paslaugos užsakovai) tampa labiausiai nukentėjusiais nesąžiningo mokslo ir studijų darbų rengimo sandorių dalyviais. Tą įrodo ir Lietuvos teismų praktika dar prieš įsigaliojant ANK 123 straipsniui. 2017 m. atliktame tyrime analizuotos kelios bylos, susijusios su teisės pažeidimais iki ANK 123 straipsnio atsiradimo (Tauginienė & Jurkevičius 2017). Visos aptariamos bylos pasižymi bendru bruožu – teismui dėl sutartinių įsipareigojimų nevykdymo apskųstas paslaugos teikėjas. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovas teigė, kad sutartis su atsakovu buvo nutraukta dėl neatliktų sutartinių įsipareigojimų, tačiau, atsakovo įsitikinimu, jis tinkamai įvykdė savo įsipareigojimus ieškovui ir negavo už tai jokio atlygio. Atsakovo nuomone, ieškovas pateikė darbus universitetui be autoriaus žinios ir sutikimo, todėl ieškovas įgijo pranašumą dėl tokio pateikimo ir dėl to atsakovui buvo padaryta žala. Visgi, teismas atmetė atsakovo argumentus kaip nepagrįstus (civilinė byla Nr. 2-322-802/2012 cituota iš Tauginienė & Jurkevičius 2017).

Mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų užsakovai rizikuoja ne tik užsisakyti nekokybiškas paslaugas ar negauti užsakyto darbo (Sutherland-Smith & Dullaghan 2019). Užsakovai, ypač studentai, taip pat patenka ir į tam tikrą nesaugią „šantažo“ rizikos zoną (Bjelobaba et al 2021, p. 162), kurioje autoriai, reikalaudami didesnio atlygio, grasina apie studentus pranešti Alma Mater, o tai gali turėti itin neigiamus padarinius tolesniam jų studijų procesui.

Ši akademinio nesąžiningumo praktika turi reikšmingas pasekmes ir daug platesniu mastu. Tarp neigiamų nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo praktikos pasekmių yra išskiriamas studentų motyvacijos sąžiningam studijavimui mažėjimas, diplomų vertės nuosmukis, žinių vertinimo standartų pagrįstumo smukimas, profesinio patikimumo praradimas, būsimų darbdavių apgaulė, pavojus sąžiningai konkurencijai bei visuomenės pasitikėjimui aukštuoju mokslu (Tauginienė & Jurkevičius 2017). Tai leidžia suprasti, kad nesavarankiškas mokslo ir studijų darbų rengimas daro potencialią žalą ne tik šia paslauga besinaudojantiems asmenims, bet ir akademinėi bendruomenei bei visai visuomenei, nes ilgainiui ši praktika pradeda kenkti mokslo ir studijų kokybei, darbo rinkai bei visuomenėje puoselėjamos vertybėms, tokioms kaip sąžiningumas, pasitikėjimas bei atsakomybė.

METODOLOGINĖ PRIEIGA

Tyrimo tikslas. Tyrimu siekiama išsiaiškinti, kokio masto ir kokiais bruožais pasižyminti nesavarankiškai rengiamų mokslo ir studijų darbų pasiūla egzistuoja Lietuvoje. Tyrimo tikslui pasiekti atlikta kiekybinė nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas siūlančių skelbimų turinio analizė (Clooktrack n.d.).

Tyrimo klausimai. Atliekant analizę buvo stengtasi atsakyti į pagrindinius klausimus: Kuo pasižymi nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų pasiūla Lietuvoje? Ar galima identifikuoti tam tikrą „tipišką“ komunikavimo apie suteikiamas paslaugas turinio strategiją / specifiką?

Tyrimo strategija. Nesavarankiškas mokslo ir studijų darbų rengimas gali būti organizuojamas dviem būdais (Rigby et al 2015): pirmasis būdas apima tokių paslaugų siūlymą įvairiuose prekių ir paslaugų tinklalapiuose, kur paslaugos teikėjai nurodo paslaugos pobūdį, kainą ir kitas susijusias detales, o potencialus pirkėjas išsirenka paslaugos teikėją pagal jo pateiktą skelbimą; kitas būdas apima tokius tinklalapius, kuriuose paslaugos pirkėjas kreipiasi detalizuodamas, kokios paslaugos tikisi sulaukti, vėliau į jį kreipiasi galimi paslaugos teikėjai, kurie siūlo kainą už pirkėjo pateiktos užduoties atlikimą, galiausiai iš visų besikreipusių paslaugos teikėjų pirkėjas išsirenka jam tinkamiausią. Pastaruoju būdu organizuojamą darbų pirkimą, rengimą ir pardavimą yra kiek sunkiau įvertinti dėl būtinybės tiesiogiai įsitraukti į šiuos sandorius. Tokią sąlygą įtraukiančio tyrimo atlikti negalime dėl etinių priešasčių ir teisinių galimybių. Todėl **šiam tyrimui yra orientuojamasi į pirmuoju būdu organizuojamą nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo pasiūlą, kai studijų ir mokslo darbus rašančių fizinių asmenų / įmonių paslaugų skelbimai talpinami į tinklalapius, skirtus viešinti įvairių prekių ir paslaugų skelbimus.**

Duomenų rinkimas. Nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų pasiūla šiame tyrimo analizuota, vertinant prekių ir paslaugų tinklalapiuose talpinamus skelbimus, kuriuose paslaugų teikėjai siūlo mokslo ir studijų darbų (pavyzdžiui, dalyko rašto darbų, kursinių darbų bei baigiamųjų darbų) rašymo ir / ar konsultacines paslaugas. Taigi, nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų skelbimai yra pagrindinis šios analizės duomenų šaltinis, kuris leidžia įvertinti tokio pobūdžio paslaugų pasiūlą Lietuvoje.

Tyrimui šie skelbimai buvo atrenkami iš tų prekių ir paslaugų tinklalapių, kurie pasižymi šiais nustatytais **kriterijais:**

- 1. Tinklalapyje yra numatoma atskira skiltis, skirta su mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugomis susijusiems skelbimams.** Kriterijus yra reikšmingas, nes atskira ir aktyvi tinklalapio skelbimų skiltis leidžia suprasti, kad joje įmanoma lengvai rasti numatytas paslaugas siūlančius skelbimus.
- 2. Skelbimai tinklalapyje yra prieinami be registracijos ir asmeninės paskyros sukūrimo.** Šis kriterijus yra reikalingas, užtikrinant šį tyrimą atliekančių asmenų privatumą bei siekiant išvengti nenumatytų tiesioginių kontaktų su paslaugos teikėjais.

3. Aukštas prekių ir paslaugų tinklalapio populiarumas / lankomumas. Tinklalapių populiarumas vertintas atsižvelgiant į jų lankomumą pagal UAB Gemius Baltic skelbiamą lankomiausių interneto svetainių reitingą „Gemius audience“. Aukštą populiarumą turinčiais tinklalapiais laikomi tie, kurie remiantis 2021 m. birželio mėnesio reitingo duomenimis patenka į populiariausių svetainių penkiasdešimtuką. Tikėtina, kad didelį lankomumą turintys tinklalapiai sulauks ir daugiau savo paslaugas siūlančių teikėjų skelbimų.

Nustatėme, kad tinklalapių atrankai visus keliamus kriterijus atitinka keturi prekių ir paslaugų tinklalapiai: 1) www.skelbiu.lt (vidutiniškai 232 624 realūs tinklalapio vartotojai per dieną); 2) www.alio.lt (vidutiniškai 30 524 realūs tinklalapio vartotojai per dieną); 3) www.paslaugos.lt (vidutiniškai 10 251 realus tinklalapio vartotojas per dieną); 4) www.skelbimai.lt (vidutiniškai 6 879 realūs tinklalapio vartotojai per dieną).

Atrinktuose prekių ir paslaugų tinklalapiuose nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas siūlantys skelbimai buvo atrenkami ir analizuojami **nuo 2021 m. rugpjūčio 2 d. iki 2021 m. rugsėjo 1 d.** Šis laikotarpis pasirinktas dėl to, kad akademinėje bendruomenėje tai yra santykinai ramus metas, kuomet paslaugos paklausa nėra veikiami tokių išorinių veiksnių, kaip prasidėjęs studijų procesas, laiko trūkumas dėl artėjančio atsiskaitymo ar kt. Darytina prielaida, kad tokiu metu potencialūs paslaugos užsakovai bus tie, kurie *a priori* yra nusiteikę darbus atsiskaityti akademiškai neetišku būdu. Nors tokio tipo paslaugų pasiūla yra linkusi suaktyvėti, atsižvelgiant į baigiamųjų darbų rengimo laikotarpius (Lancaster & Gupta 2021), šiam tyrimui numatytas tiriamasis laikotarpis neapima kursinių ar baigiamųjų darbų pateikimo terminų. Tokios tiriamojo laikotarpio ribos pasirinktos, siekiant suprasti įprastai nusistovėjusią nesavarankiškai parengtų mokslo ir studijų darbų pasiūlą, kurios intensyvumo neveikia papildomos sąlygos. Pasirinkimas tirti nustatytą laikotarpį padės įvertinti, kokia pasiūla vyrauja vienu neaktyviausių laikotarpių, žinant ir tai, kad nustatytas pasiūlos lygis tam tikrais laikotarpiais bus linkęs augti. Dėl to, kad pasirinktas santykinai ramus akademinės bendruomenės laikotarpis, tinklalapių skelbimų „nuotraukos“ bei pokyčiai skelbimų srautuose buvo fiksuojami du kartus per savaitę – antradieniais ir ketvirtadieniais.

Išskirtų prekių ir paslaugų tinklalapių skiltyse, skirtose su mokslo ir studijų darbais susijusioms paslaugoms (***skelbiu.lt*** – <https://www.skelbiu.lt/skelbimai/paslaugos-darbas/kursai-mokymai/mokslo-darbai/>; ***alio.lt*** – https://www.alio.lt/darbas-mokslas/kursai_ir_mokymai/siulo/mokslo-darbai.html; ***paslaugos.lt*** – <https://paslaugos.lt/rasto-darbu-konsultantai>; ***skelbimai.lt*** – <https://www.skelbimai.lt/skelbimai/darbas-verslas/kursai-mokymai/mokslo-darbai>), buvo atrinkti visi numatytu laikotarpiu patalpinti nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas ir / ar konsultacijas siūlantys skelbimai.

Nesavarankiško mokslo ir studijų darbo rengimo paslaugų pasiūla Lietuvoje pirmiausia gali būti aptariama per bendrą atrinktų ir analizuotų skelbimų skaičių. Bendrai visuose tyrimui atrinktuose prekių ir paslaugų tinklalapiuose per nustatytą tyrimo laikotarpį (2021-08-02– 2021-09-01) buvo surinkti ir analizuoti **196 skelbimai** (1 lentelė), kurie buvo patalpinti atrinktų tinklalapių skiltyse, skirtose mokslo darbus siūlantiesiems skelbimams.

1 lentelė. Skelbimų pasiskirstymas tinklalapiuose 2021-08-02–2021-09-01.

Tinklalapis	Skelbimų kiekis	Procentinė dalis
Skelbiu.lt	68	35 proc.
Skelbimai.lt	54	28 proc.
Paslaugos.lt	42	21 proc.
Alio.lt	32	16 proc.
Viso:	196	100 proc.

Duomenų analizė. Atrinkus visus numatytu laikotarpiu patalpintus skelbimus atlikta nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų pasiūlos analizė, t. y. taikyta kiekybinė nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas siūlančių skelbimų turinio analizė. Kiekybinė turinio analizė yra struktūruota pagal atrinktus prekių ir paslaugų tinklalapius. Vertinant mokslo ir studijų darbų rengimo pasiūlą kiekviename tinklalapyje, pirmiausia, nustatytas juose esančių skelbimų skaičius ir jo kismas numatytu tyrimo laikotarpiu. Tuomet visi atrinkti skelbimai buvo įvertinti ir kategorizuoti pagal šias definicijas (2 lentelė).

2 lentelė. Definicijos, kategorijos ir joms priskirti kodai.

Definicijos	Kategorija	Kodas
Mokslo ir studijų darbų rengimo deklaravimas skelbimo pavadinime – ar skelbimo pavadinime yra deklaruojama mokslo ir studijų darbų pardavimo, rengimo, sprendimų, rašymo paslauga? Šis bruožas leido pastebėti, kiek šias paslaugas teikiantys asmenys (ne)vengia aiškiai įvardinti siūlomą paslaugą.	Mokslo ir studijų darbų rengimo deklaravimas skelbimo pavadinime	1. Taip 2. Ne
Ar skelbime įvardijamos teikiamos paslaugos ir jų tipai? Ar skelbime yra siūloma akademinio darbo rengimo ir / ar konsultacijų paslaugos? Šis vertinimo aspektas leidžia įvertinti skelbimo atitiktį ANK 123 straipsnio 3 daliai ir nustatyti, ar skelbimas gali būti laikomas kaip viešai skelbiantis informaciją, kuria siūlomos mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) rengimo paslaugos.	Skelbime įvardijamos paslaugos tipas	1. Mokslo ir studijų darbų rengimo, rašymo, sprendimo paslaugos; 2. Konsultacija rengiant mokslo ir studijų darbą; 3. Mokslo ir studijų darbų rengimas ir konsultavimas; 4. Tiksliai neįvardijamas paslaugos tipas (pavyzdžiui, pagalba); 5. Kita – kito tipo darbai (pavyzdžiui, CV rengimas ar mokykliniai darbai)
Ar skelbime yra vizualinė medžiaga ? (su paveiksliuku / be paveiksliuko) – ar skelbime pasitelkiamos vizualinės priemonės ir simbolika? Tai padėjo identifikuoti skelbimų, kuriais aktyviau siekiama pritraukti paslaugos gavėjus, dalį.	Vizualinė medžiaga	1. Taip (yra) 2. Ne (nėra)

Definicijos	Kategorija	Kodas
Paslaugos teikėjo matomumas – ar paslaugos teikėjas save identifikuoja vardu ir pavarde? Tai leidžia įvertinti, koku mastu paslaugos teikėjai yra linkę prisistatyti slapyvardžiais bei (galimai) tikraisiais vardais.	Paslaugos teikėjo matomumas	1. Taip 2. Ne
Užtikrinamas paslaugos konfidencialumas / privatumas – ar skelbime aiškiai pateikiama, kad paslaugos gavėjui yra užtikrinamas konfidencialumas? Konfidencialumo užtikrinimo patvirtinimas tokio tipo paslaugų skelbimuose suponuoja, jog paslaugos teikėjai suvokia apie jų paslaugų neteisėtumą, todėl užsakovams siekia užtikrinti „privatumą“ ir „saugumą“, kas leidžia paslaugos teikėjui padidinti savo skelbimo patrauklumą.	Užtikrinamas konfidencialumas	1. Taip 2. Ne
Patvirtinimas apie užtikrinamą kokybę – ar skelbimo tekste teigiama apie kokybišką paslaugą, akademinį darbų rašymo patirtį? Tai leido įvertinti, kiek tokių paslaugų teikėjai yra linkę formuoti suvokimą apie suteikiamos paslaugos kokybę.	Užtikrinama kokybė	1. Taip 2. Ne
Numatomas paslaugos atlikimo laikas – ar paslaugos teikėjas skelbime nurodo, per kiek laiko ir ar skubiai, greitai bus atliekama siūloma paslauga?	Atlikimo laikas	1. Taip 2. Ne
Ar garantuojama, kad paslauga bus atliekama sutartu laiku ? Tai leido įvertinti, koku mastu tokių paslaugų teikėjai yra linkę suteikti garantijas dėl paslaugos suteikimo.	Garantija dėl terminų laikymosi	1. Taip 2. Ne
Skelbime nurodomi asmeniniai kontaktai – ar paslaugos teikėjas nurodo personalizuotus (vardą ir pavardę įtraukiančius) kontaktus? Tai leido pastebėti, kiek paslaugos teikėjai yra linkę vardu ir pavarde personalizuoti paslaugos teikėjo tapatybę ir tuo pačiu sukurti įspūdį apie teikiamos paslaugos legitimumą.	Asmeniniai kontaktai	1. Taip 2. Ne
Skelbime nurodomi įvairūs būdai komunikuoti su paslaugos teikėju – ar paslaugos teikėjas nurodo daugiau nei vieną būdą komunikacijai su paslaugos užsakovu? Tai padėjo nustatyti, kiek paslaugų teikėjai yra linkę kurti įspūdį apie paslaugos teikėjo pasiekiamumą.	Keli komunikacijos būdai	1. Taip 2. Ne
Ar identifiikuojama paslaugų kaina ? Paslaugos kaina gali atskleisti / paslėpti paslaugos pobūdį.	Paslaugos kaina	1. Taip 2. Ne
Ar nurodoma mokslo / studijų sritis ? Tai leido suprasti, kuriame lauke egzistuoja didžiausia nesavarankiškų rašto darbų paslaugų pasiūla.	Sritis	1. Gamtos mokslai 2. Technologijos mokslai 3. Medicinos ir sveikatos mokslai 4. Žemės ūkio mokslai 5. Socialiniai mokslai 6. Humanitariniai mokslai 7. Įvairios sritys 8. Neidentifikuojama

Kiekvienas skelbimas (žr. pavyzdį 1 paveiksle) analizuotas taikant duomenų analizės matricą (3 lentelė).

1 paveikslas. Skelbimo pavyzdys.

Rašau - Mokslo ir Verslo rašto darbai referatai
Vilnius, kiti miestai

Dar neapsisprendei, kam patikėti MOKSLINIŲ darbų?
KREIPKIS į šios srities lyderius www.WriteWorks.lt - mes pasiruošę Jums padėti!

Rašto darbų konsultacijos - Padėsime Jums paruošti mokslinius ir verslo darbus Teisės, Ekonomikos, Vadybos, Socialinių mokslų ir kitomis temomis. SPSS ir Excel Tyrimai.
Mūsų komandą sudaro tik savo sričių specialistai kurie turi Magistro, Baklauro ar aukštesnius išsilavinimus ir praktinius įgūdžius.
Konfidencialumą užtikrins bendravimas su autoriumi saugioje susirašinėjimo sistemoje.
P.S. Taip pat galite kreiptis, jei reikia konsultacinės pagalbos rengiant referatus, kursinius, tyrimus ar ataskaitas ir kitus rašto darbus.
KREIPKIS į WriteWorks It komandą el.paštu arba skambink. Jūsų patogumui dirbame 24/7

Šaltinis: skelbiu.lt, Rašau – Mokslo ir Verslo rašto darbai referatai, žiūrėta 2021 m. liepos 28 d. <<https://www.skelbiu.lt/skelbimai/rasau-mokslo-ir-verslo-rasto-darbai-referatai-20862173.html>>.

3 lentelė. Skelbimo duomenų analizės pavyzdys.

Kategorija	Kodas
Mokslo ir studijų darbų rengimo deklaravimas skelbimo pavadinime	1. Taip
Skelbime įvardijamos paslaugos tipas	3. Mokslo darbai ir konsultacijos
Vizualinė medžiaga	1. Taip (yra)
Paslaugos teikėjo matomumas	2. Ne
Užtikrinamas konfidencialumas	1. Taip
Užtikrinama kokybė	1. Taip
Atlikimo laikas	2. Ne
Garantija dėl terminų laikymosi	2. Ne
Asmeniniai kontaktai	2. Ne
Keli komunikacijos būdai	2. Ne
Paslaugos kaina	2. Ne
Mokslo / studijų sritis	1. Socialiniai mokslai

Validumo ir patikimumo patikrinimas. Kategorijos buvo iš pradžių validuojamos dviejų tyrėjų. Siekiant užtikrinti nuoseklumą ir semantinį validumą kategorijos taip pat buvo vertintos ir trečio tyrėjo. Taip buvo užtikrinamas duomenų analizės patikimumas ir įsitikinama, kad kategorijos iš tikrųjų matuoja tai, ką ketinama išmatuoti. Semantiniu validavimu tikrinta, ar skirtingos frazės ir žodžiai, kurie sudaro subkategorijas, turi panašią reikšmę, ir įsitikinta, kad jie visi priklauso tai pačiai kategorijai. Taip pat vertinta, ar viena kategorija negalėjo būti pakeista kita. Duomenų patikimumu patikrinome, ar duomenų reikšmės išliko pastovios visos duomenų analizės metu. Tai leido užtikrinti duomenų analizės nuoseklumą.

Pristatant tyrimo rezultatus kiekybinė turinio analizė papildoma tam tikrų atvejų pavyzdžiais ir iliustracijomis, kurios leidžia matyti duomenis kaip tam tikras tekstų, vaizdų ar išraiškų asociacijas. Pastarųjų panaudojimas leidžia mums tyrimo duomenis, skelbimus apie potencialias mokslo ir studijų darbų pardavimo paslaugas išanalizuoti atkreipiant dėmesį į aukščiau minėtus aspektus ir į potencialius mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų komunikacinius ypatumus.

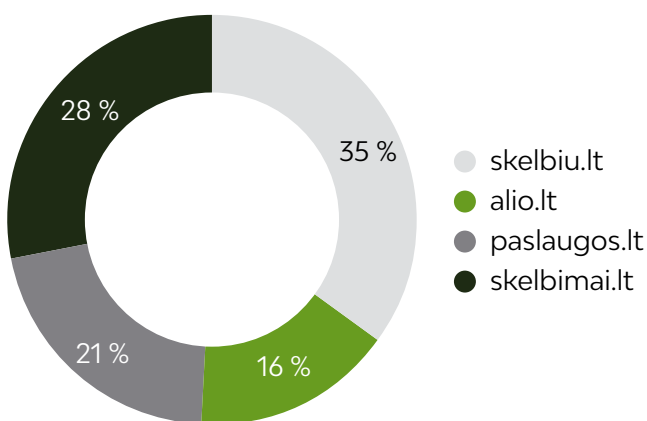

TYRIMO REZULTATAI

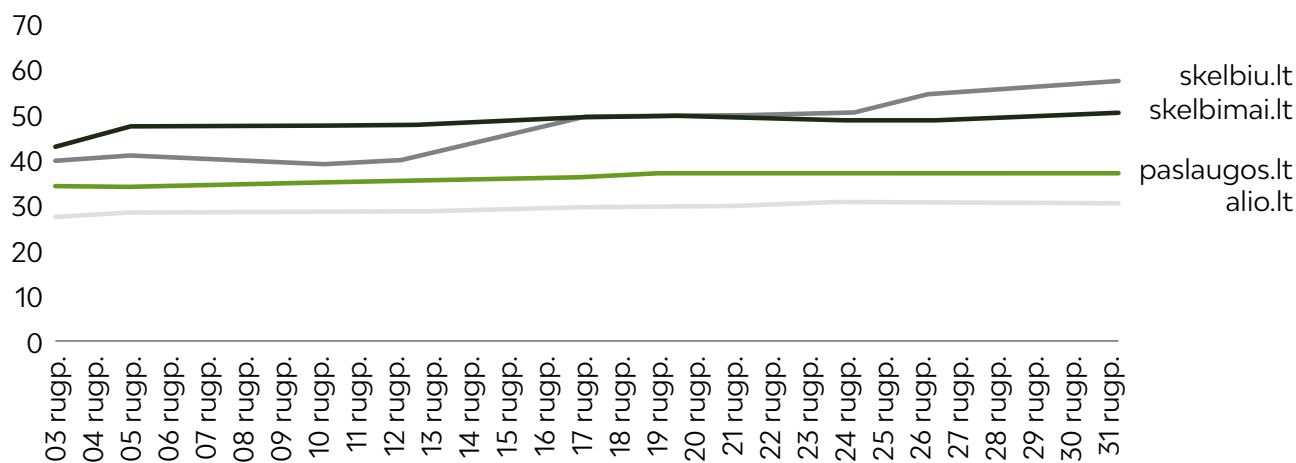
Šioje tyrimo dalyje, remiantis kiekybinės nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas siūlančių skelbimų analizės rezultatais, yra aptariama, kuo pasižymi nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų pasiūla Lietuvoje.

Vertinant bendrą pasiūlą buvo stebima, kaip kito skelbimų skaičius kiekviename tinklalapyje per visą tyrimo laikotarpį. Žvelgiant į skelbimų kaitos tendencijas (4 lentelė; 2 ir 3 paveikslai) galima teigti, kad tinklalapiuose alio.lt, paslaugos.lt ir skelbimai.lt pasiūla buvo linkusi nežymiai augti. Daug ryškesnis skelbimų skaičiaus prieaugis pastebėtas skelbiu.lt, kur skelbimų skaičius išaugo net 18 skelbimų (42,8 proc.).

2 paveikslas. Skelbimų pasiskirstymas pagal tinklalapius.

3 paveikslas. Skelbimų skaičiaus kaita 2021-08-02–2021-09-01.

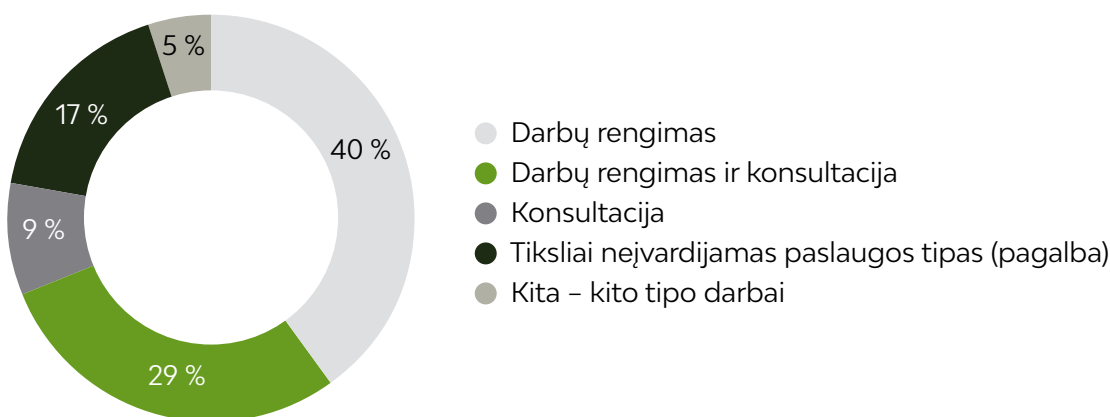
4 lentelė. Skelbimų skaičiaus kaita 2021-08-02–2021-09-01.

	03 rugp.	05 rugp.	10 rugp.	12 rugp.	17 rugp.	19 rugp.	24 rugp.	26 rugp.	31 rugp.
skelbiu.lt	42	43	41	42	52	52	53	57	60
alio.lt	29	30	30	30	31	31	32	32	32
paslaugos.lt	36	36	37	37	38	39	39	39	39
skelbimai.lt	45	50	50	50	52	52	51	51	53

Vertinant nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų pasiūlą stebėta, kokio tipo paslaugos (pavyzdžiui, darbų rengimas, konsultavimas ir kt.) yra siūlomos kiekvieno tinklalapio skiltyje, skirtoje su mokslo ir studijų darbais susijusiomis paslaugomis. Pirmiausia, paslaugos, kuriomis yra siūloma *parengti* mokslo ar studijų darbą, yra dominuojančios (4 paveikslas). Jos sudaro net 40 proc. apžvelgtų skelbimų paslaugų. Tuo metu skelbimai, siūlantys darbo *rengimą ir konsultaciją*, sudaro 29 proc. Pasirinktoje rinkoje konsultacijų paslaugas siūlo tik 9 proc. visų analizuotų skelbimų, todėl darytina prielaida, kad tik maža skelbimų dalis nesusijusi su veika, kurią reglamentuoja ANK 123 straipsnio 3 dalis. Tyrimo metu taip pat pastebėta, kad 17 proc. skelbimų siūlomas paslaugas apibūdina itin neaiškiai, todėl neaišku, kaip identifikuoti paslaugų tipą šiuose skelbimuose (5 lentelė). Paprastai pastarajam tipui priskirtuose skelbimuose pateikiama informacija yra gana neaiški, paslauga įvardijama kaip pagalba ir skelbimas galėtų būti priskiriamas tiek prie konsultacijų paslaugų, tiek prie mokslo ir studijų darbų rengimo.

Be to, verta pažymėti, kad kiekvieno tinklalapio skiltyje, skirtoje su mokslo ir studijų darbais susijusiomis paslaugomis, galima rasti ir kitas paslaugas siūlančių skelbimų. Skelbimai, kurių turinys pristato paslaugas, nesusijusias su mokslo ar studijų darbais (paslaugos, siūlančios, pavyzdžiui, motyvacinių laiškų ir gyvenimo aprašymų rengimą ar darbus, skirtus moksleiviams), priskirti kategorijai „kita – kito tipo darbai“. Tokių skelbimų dalis sudarė 5 proc. visų analizuotų skelbimų.

4 paveikslas. Siūlomų paslaugų pasiskirstymas pagal paslaugų tipą.

5 lentelė. Kiekvieno paslaugos tipo tekstų fragmentų pavyzdžiai.

Darbų rengimas

„Rašau referatus, kursinius, bakalauro, magistro baigiamuosius darbus įvairiomis temomis.“ (S 14)

„OPERATYVIAI IR KOKYBIŠKAI rašau referatus, esė, kalbas, analizes, praktikos ataskaitas, kursinius, bakalauro ir magistro baigiamuosius darbus. Rengiu projektus, verslo planus, mokslinius straipsnius. Atlieku tyrimus SPSS.“ (A 10)

Darbų rengimas ir konsultacija

„Moksleivi, Studente ! Teikiame individualias paslaugas rašto darbų atžvilgiu. Kursiniai darbai, Bakalauras, Magistras, bei kiti rašto darbai. Koreguojame jau parengtus mokslinius darbus. Padedame parengti verslo planus pagal Lietuvoje galiojančius teisės aktus. Atsižvelgiame į kiekvieno asmens pageidavimus, Teisės aspektu, parengiame skundus, civilinius ieškinius, teikiame konsultacijas.“ (P 40)

„Bakalauro ir magistro darbai. Teikiamos konsultacijos ir pagalba, ruošiantis baigiamųjų darbų gynimui.

Konsultacijos (psichologija, edukologija, vadyba, kokybės vadyba, rinkodara, personalo vadyba, socialinis darbas, viešasis administravimas, ugdomasis vadovavimas, komandinis darbas, lyderystė, konfliktų valdymas, švietimo vadyba, viešasis kalbėjimas ir kt.)“ (SAI 47)

Kita

„Rašome motyvacinius laiškus stojimui į universitetus lietuvių, anglų, rusų kalbomis. Turime patirties.“ (SAI 27)

„Sveiki, rašome 10 klasės (PUPP) ir 12 klasės (VBE) kalbėjimo potemes.“ (S 68)

Konsultacija

„Konsultacijos rašto darbų rašymo klausimais. Darbo patirtis virš 13 metų. Kokybės garantas. Dirbu oficialiai ir išrašau sąskaitas faktūras. Nuolatiniams klientams taikau nuolaidas. Konsultacijos įvairiomis temomis - nuo marketingo iki aplinkos saugos.“ (A 1)

„Padedu studentams, doktorantams ruošti rašto darbus, kursinius, bakalaurinius, magistrinius darbus, disertacijas. Suprantamai ir paprastai paaiškinu temą. Padedu kiekvienam pagal poreikį: surasti literatūrą, apibrėžti temą, rasti bendrą kalbą su darbo vadovu, ir kitas bėdas išspręsti. Padedu pasiruošti gynimui. Kainos kiekvienu atveju pagal susitarimą (nuo 15 eur už valandą), o pokalbis telefonu nieko nekainuos.“ (SAI 32)

Tiksliai neįvardijamas paslaugos tipas (pagalba)

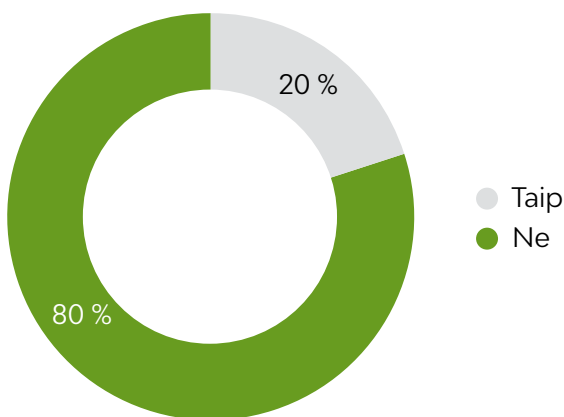
„Konfidenciali ir individuali pagalba, konsultacijos studijuojantiems ir keliantiems kvalifikaciją. Redaguju kursinius, diplominius darbus, projektus doktorantūros studijoms ir padedu rašyti. Padedu parengti verslo planus, teisės ieškinius. Taip pat konsultuoju ir padedu tiems, kas rengia referatus, refleksijas, interpretacijas, esė, recenzijas, pamokų planus, rašinius, mokslinius straipsnius, praktikų aprašymus, stebėjimų protokolus. Padedu atlikti kokybinius tyrimus, mokslinių veikalų ir įstatymų analizes bei interpretacijas.“ (A 4)

„Mokslo pagalba. Magistro, bakalauro kokybiški studijų mokslo darbai – baigiamieji (diplominiai) darbai, kursiniai darbai, referatai, namų darbai, individualūs darbai, užduotys, kiekybiniai tyrimai, kokybiniai tyrimai, tyrimai, teorinė dalis, praktinė dalis, moksliniai straipsniai, statistinė analizė ir kita. Nemokamos konsultacijos, mokymai. Užsienio mokslinė literatūra, užsienio mokslinių tyrimų statistinis patikimumas.“ (P 34)

Nors daugiau nei dviejuose trečdaliuose visų analizuotų skelbimų siūloma parengti mokslo ir studijų darbus ar konsultuoti jų rengimo klausimais, tik penktadalis šių paslaugų teikėjų aiškiai įvardija paslaugos tipą skelbimo pavadinime (5 paveikslas). Tuose skelbimuose, kuriuose pastaroji paslauga įvardijama, ji formuluojama kaip, pavyzdžiui, „*Profesionalus darbų rašymas*“ (SAI 9), „*Kokybiškai Rašau Mokslo rašto Darbus Spss*“ (S 25) ir pan.

Skelbimų pavadinimai dažnai pateikiami apibendrintai, t. y. vadinami konsultacijomis. Tokiu būdu siekiama didesnio neutralumo, todėl tik iš pavadinimo įvertinti siūlomos paslaugos tipą gali būti klaidinga (pavyzdžiui, „*baigiamieji darbai (konsultavimo paslaugos)*“ (S 18), „** 100 procentinė pagalba rašant rašto darbus**“ (S 67) ir kt.).

5 paveikslas. Skelbimai, kurių pavadinimuose įvardinta mokslo ir studijų darbo rengimo paslauga.

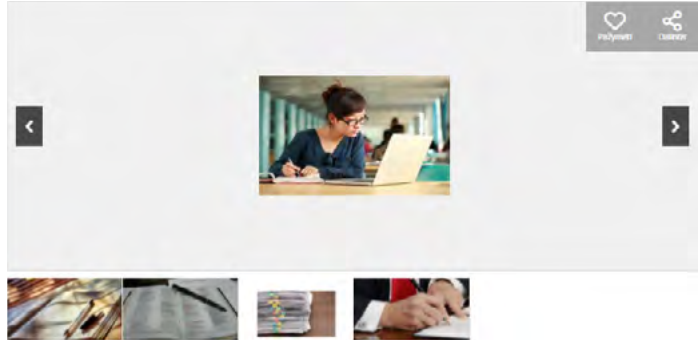
Iš analizuotų skelbimų matyti, kad 82 proc. jų buvo pateikiami su vaizdais, pavyzdžiui, tam tikrais paveikslėliais, nuotraukomis, lentelėmis ar kitomis iliustracijomis. Naudojamuose vaizduose pateikiamos asociatyvios nuotraukos, rodančios su studijų procesu susijusias iliustracijas (6 paveikslas).

6 paveikslas. Skelbimuose naudojamų iliustracijų pavyzdžiai.

S 15

A 17

P 1

Taip pat skelbimuose naudojami tariamai paslauga pasinaudojusiųjų sėkmės atributai, pavyzdžiui, baigtas studijas simbolizuojanti kepurė, į ritinį susuktas diplomas (7 paveikslas). Pastebėta, kad skelbimuose pasitaiko su skelbimo turiniu nesusijusių nuotraukų (pavyzdžiui, gėlės, abstrakcijos ir pan.).

7 paveikslas. Skelbimuose naudojamų sėkmės iliustracijų pavyzdžiai.

S 16

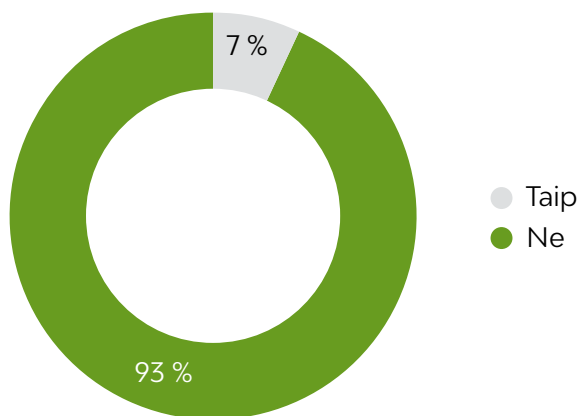

A 8

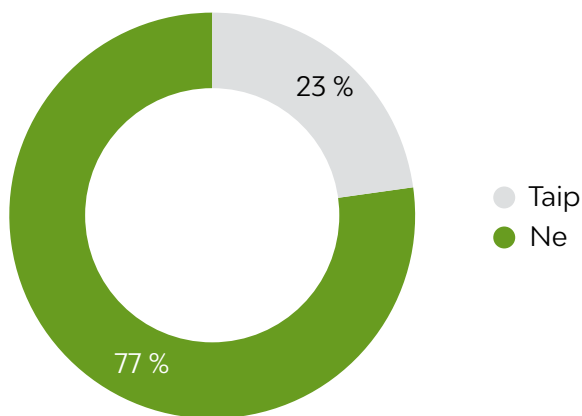

Įdomios tendencijos buvo pastebėtos, siekiant įvertinti paslaugas siūlančius asmenis (8 paveikslas). Pirmiausiai, beveik absoliučioje daugumoje analizuotų skelbimų (93 proc.) paslaugos teikėjai yra nelinkę savęs identifikuoti vardu ir pavarde. Paslaugos teikėjų profiliuose dažnai pasitelkiami slapyvardžiai ar tiesiog paslaugą apibūdinantys žodžiai (pavyzdžiui, „gebrita“, „studentudarbai1980“, „darbai12“ ir kt.). Paslaugos teikėjai taip pat dažniausiai nepateikia ir kontaktinių duomenų, kurie galėtų padėti nustatyti asmens tapatybę. Nustatyta, kad tik 1 proc. skelbimų savo turinyje pateikė kontaktus (pavyzdžiui, el. pašto adresą, Facebook puslapio pavadinimą ir pan.), apimančius vardą ir pavardę. Tai, kad 64 proc. skelbimų pateikia bent du galimus komunikavimo su paslaugos teikėju būdus, rodo, kad paslaugos teikėjus turėtų būti paprasta pasiekti.

8 paveikslas. Paslaugų teikėjų, paskyrose įvardinančių save vardu ir pavarde, dalis.

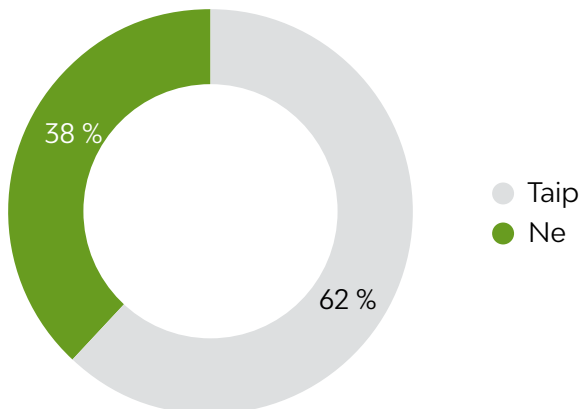
9 paveikslas. Paslaugos konfidencialumo užtikrinimas.

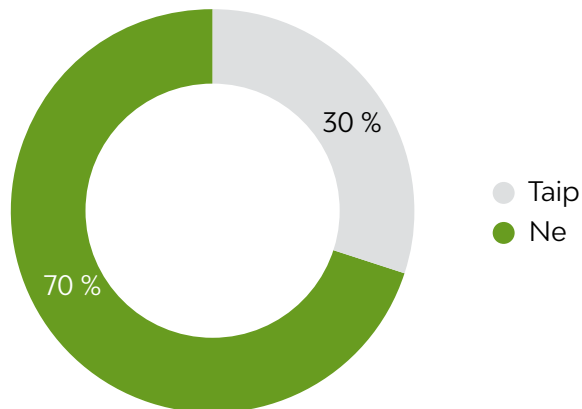
Analizuojant skelbimų turinį buvo nustatyta, kad 23 proc. skelbimų aiškiai pateikiama, jog užsakovui bus užtikrinamas konfidencialumas (9 paveikslas). Konfidencialumo užtikrinimas pasireiškia tokiomis frazėmis, kaip „profesionali, konfidenciali ir individuali pagalba“ (S 26), „Konfidencialumą užtikrins bendravimas su autoriumi saugioje susirašinėjimo sistemoje“ (S 24), „konfidencialumas garantuojamas“ (S 8) ir pan. Tačiau 77 proc. skelbimų savo turinyje neįtraukia konfidencialumo užtikrinimo sąlygų.

Vertinant pagal tai, ar skelbimo tekste teigiama apie kokybišką paslaugą ar akademinį darbų rašymo patirtį (10 paveikslas), matyti, kad 62 proc. skelbimų, patalpintų prekių ir paslaugų tinklalapių skiltyse, skirtose su mokslo ir studijų darbais susijusioms paslaugoms, turinyje nurodoma, kad suteikiama paslauga yra kokybiška. Skelbimų tekstuose siūloma paslaugų kokybė atpažįstama per darbų atitiktį reikalavimams, profesionalumo ir paslaugų teikėjo patirties aprašymą (pavyzdžiui, „Darbai atitinka metodinius reikalavimus ir yra aukščiausios kokybės, vienetiniai, atliekami sutartu terminu. 14 metų patirtis“ (SAI 4), „Turiu ilgametę darbo patirtį“ (A 3), „Darbai atitinka metodinius reikalavimus. 12 metų darbų ruošimo patirtis“ (A 11) ir kt.). Tuo metu likusi skelbimų dalis (38 proc.) teiginių apie kokybiškai suteikiamą paslaugą nepateikia.

10 paveikslas. Paslaugos kokybės užtikrinimas.

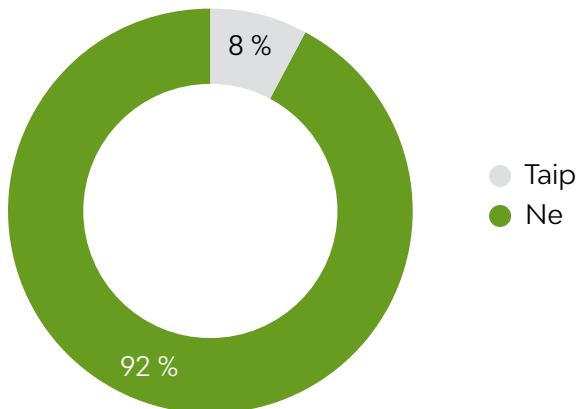
11 paveikslas. Skelbimuose numatytas (skubus) paslaugos atlikimo laikas.

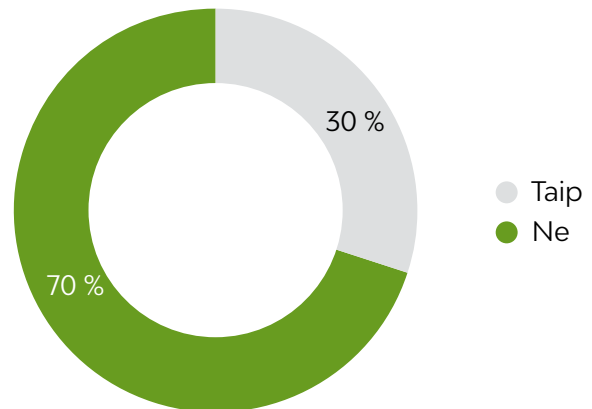
Dalies skelbimų, patalpintų prekių ir paslaugų tinklalapių skiltyse, skirtose su mokslo ir studijų darbais susijusioms paslaugoms, turinys pasižymi ir tokiu bruožu, kaip skelbimuose numatomas paslaugos atlikimo laikas. Nustatyta, kad numatomas paslaugos atlikimo laikas buvo nurodomas 30 proc. visų analizuotų skelbimų. Paslaugų teikėjai skelbimų tekstuose numatomą paslaugos atlikimo laiką yra linkę nurodyti identifikuodami dienų skaičių arba pabrėždami, kad paslauga suteikiama skubiai (pavyzdžiui, „priimu ir itin skubius užsakymus“ (A 10), „darbas gali būti parengtas per 1-3 dienas iki jo atidavimo termino“ (P 12), „galimi skubūs ir labai skubūs užsakymai“ (P 6) ir kt.) (11 paveikslas). Be to, nustatyta, kad paslaugos suteikimą laiku garantuoja 8 proc. visų analizuotų skelbimų, 92 proc. tokių garantijų nesuteikia (12 paveikslas). Garantijos, jog paslauga bus atliekama laiku atpažintos per tokius paslaugų teikėjų teiginius, kaip „parašytas laiku“ (S 39), „patikimai ir laiku“ (A 12), „laiku gautas“ (SAI 8) ir kt.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, ar skelbime pateikiama paslaugų kaina. Tyrimo rezultatai rodo, kad kaina yra nurodoma 30 proc. visų skelbimų (13 paveikslas). Juose pateikiamų kainų intervalas varijuoja nuo 1 Eur, kai konkreti paslauga ar produktas neidentifikuojami, iki 1 500 Eur už diplominio darbo projektą. Skelbimuose, nepateikiančiuose paslaugų kainos, dažnai nurodoma, kad paslaugų kaina yra sutartinė (pavyzdžiui, „kaina sutartinė“ (S 5), „kaina – sutartinė (atsižvelgiant į: temos sudėtingumą, apimtį, terminą, per kurį darbą reikės parašyti“ (S 14), „viską galime sutarti asmeniškai susitikus“ (S 29) ir kt.) arba įvardijami valandos įkainiai (pavyzdžiui, „kaina nuo 30 eur už val.“ (P 7) ir kt.).

12 paveikslas. Skelbimuose garantuojama tai, kad paslauga bus suteikta laiku.

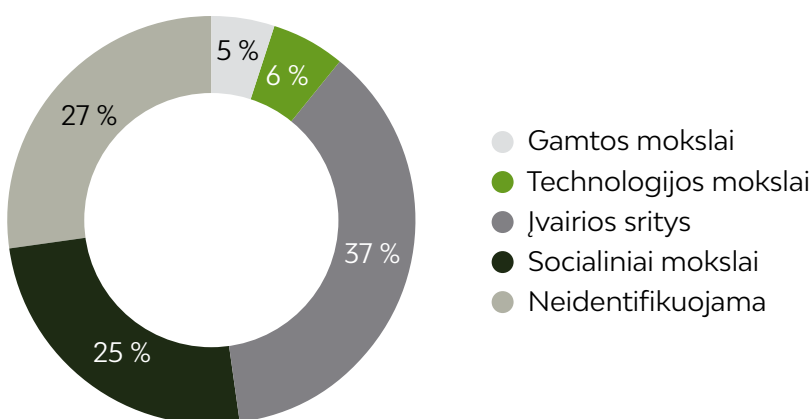

13 paveikslas. Skelbimuose identifikuota paslaugų suteikimo kaina.

Duomenų analizės metu buvo įvertinta, jog su mokslo ir studijų darbais susijusioms paslaugoms skirtose tinklalapių skiltyse patalpintuose skelbimuose dažniausiai nurodoma, kad teikiamos paslaugos įvairiose mokslo ir studijų srityse – 37 proc. (14 paveikslas). Šiuose skelbimuose pateikiamos disciplinos patenka į gamtos, technologijų, socialinių, humanitarinių, medicinos ir sveikatos mokslų sritis. Ženklių skelbimų dalį sudaro socialiniams mokslams priskirtinų mokslo ir studijų darbų pasiūla – 25 proc. Kita žymi skelbimų dalis (27 proc.) visiškai nenurodo, kokiose mokslo ar studijų srityse yra teikiamos paslaugos. Pažymėtina, kad skelbimų, siūlančių nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas atskirai humanitariniuose, medicinos ir sveikatos srityse, nenustatyta.

14 paveikslas. Skelbimai pagal paslaugų suteikimą mokslų ir studijų srityse.

IŠVADOS

Nors nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugos traktuojamos vienu grubiausių akademinės etikos pažeidimų (Curtis & Clare 2017; Foltýnek & Králíková 2018), jas, kaip jau pastebima literatūros apžvalgoje ir tą rodo šio tyrimo rezultatai, identifikuoti ir įrodyti yra sudėtinga ne tik dėl tokias paslaugas teikiančių asmenų tapatybių atpažinimo problemos (Dawson & Sutherland-Smith 2017; Lancaster & Clarke 2017; Tauginienė & Jurkevičius 2017; Foltýnek & Králíková 2018), bet ir dėl taikomų komunikavimo strategijų. Dauguma skelbimuose nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas siūlančių skelbimų pavadinimuose, o taip pat ir skelbimų tekstuose nėra aiškiai komunikuojama ir pati darbų rengimo paslauga, kuri dažnai įvardinama kaip pagalba, konsultacija ir kt. Egzistuoja tam tikra „pilkoji zona“, kurioje komunikuojama apie įvairias paslaugas, kartais integruojant tokius žodžius, kaip pagalba ar konsultacija, tačiau paslaugų kainų įvardijimai (arba nuslėpimai) leidžia numanyti, kad gali būti siūlomos ir nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugos. Tad nors apie tam tikrą tipišką komunikavimo apie suteikiamas paslaugas strategiją ar specifiką daryti prielaidų negalime, kai kurie skiriamieji akcentai gali virsti tam tikrais indikatoriais, kurie leistų suklusti apie siūlomą paslaugą ir jos kokybę. Tokiais atvejais pasinaudojimas pastarosiomis paslaugomis gali sukelti tokias pasekmes, kurios tikrovėje neišpildo taip vizualinėje skelbimų medžiagoje afišuojamų lengvos ir greitos sėkmės pažadų.

Analizuojant skelbimus pastebėta, jog kiekviename tinklalapyje yra pasikartojančių skelbimų. Konkrečiai tokių pasikartojančių skelbimų dalis nebuvo skaičiuota, nes šis tyrimas siekia apžvelgti bendrą nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas siūlančių skelbimų pasiūlos mastą, t. y. tyrimu nebandoma identifikuoti grynosios (unikalios) pasiūlos bei tai, kiek nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų teikėjų yra Lietuvoje.

REKOMENDACIJOS

Akademinę bendruomenę, o ypač mokslininkus ir dėstytojus, ragintume komunikuoti ir savo pavyzdžiu skatinti akademinio sąžiningumo praktikas dėstomuose studijų dalykuose, o tai ypač aktualu socialinių mokslų atstovams, kurie galimai labiau linkę pažeisti akademinę etiką (skelbimų pasiūla galimai atspindi studentų poreikį nesąžiningiems studijų darbams). Todėl socialinių mokslų Studijų programose galėtų būti didesnis dėmesys skiriamas akademiniam sąžiningumui, naudojamosi tekstų sutapčių nustatymo programomis, o taip pat didesnis dėmesys galėtų būti telkiamas individualizuotų atsiskaitymų formoms įvairiuose (ne tik galutiniam) užduočių atlikimo etapuose.

Siūlytina atkreipti svetainių administratorių dėmesį ir paraginti imtis tam tikrų iniciatyvų, pavyzdžiui, naudojant raktinius žodžius filtruoti tam tikrus neaiškius ar konfidencialią skubią paslaugą siūlančius asmenis ir atsisakyti savo tinklalapiuose talpinti pastarojo pobūdžio informaciją.

ŠALTINIAI

Bjelobaba, S, Lancaster, T, Glendinning, I, Stritch, D, Khan, RZ 2021, 'Policies to Adress Contract Cheating', *European Conference on Academic Integrity and Plagiarism 2021. Book of abstarct*, European Network for Academic Integrity, pp. 162-163, žiūrėta 2021 m. liepos 16 d., <https://academicintegrity.eu/conference/proceedings/2021/book_of_abstracts2021.pdf>.

Clarke, R & Lancaster, T 2006, 'Eliminating the successor to plagiarism: Identifying the usage of contract cheating sites', *Proceedings of 2nd plagiarism: Prevention, practice & policy conference 2006*, Newcastle, UK, žiūrėta 2021 m. liepos 16 d., <<https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.120.5440&rep=rep1&type=pdf>>.

Clootrack n.d. *What Are the Steps of Content Analysis?*, žiūrėta 2021 m. liepos 16 d., <https://clootrack.com/knowledge_base/what-are-the-steps-of-content-analysis>.

Curtis, GJ & Clare, J 2017, 'How prevalent is contract cheating and to what extent are students repeat offenders?', *Journal of Academic Ethics*, vol. 15, pp. 115-24.

Dawson P & Sutherland-Smith W 2017, 'Can markers detect contract cheating? Results from a pilot study', *Assessment & Evaluation in Higher Education*, vol. 43, no. 2, pp. 286-93.

Draper, MJ, Ibezim, V, Newton, PM 2017, 'Are Essay Mills committing fraud? An analysis of their behaviours vs the 2006 fraud act (UK)', *International Journal for Educational Integrity*, vol. 13, no. 3, žiūrėta 2021 m. liepos 19 d., <<https://doi.org/10.1007/s40979-017-0014-5>>.

Fida, R, Tramontano, C, Paciello, M, Ghezzi, V, Barbaranelli, C 2016, 'Understanding the interplay among regulatory self efficacy, moral disengagement, and academic cheating behaviour during vocational education: a three-wave study', *Journal of Business Ethics*, vol. 153, no. 3, pp. 725-40.

Foltýnek, T & Králíková, V 2018, 'Analysis of the contract cheating market in Czechia', *International Journal for Educational Integrity*, vol. 14, no. 4, 4.

Lancaster, T & Clarke, R 2017, 'Rethinking Assessment by Examination in the Age of Contract Cheating', *Plagiarism Across Europe and Beyond 2017. Conference Proceedings*, Brno, Czech Republic, žiūrėta 2021 m. liepos 16 d., <<https://plagiarism.pefka.mendelu.cz/files/proceedings17.pdf>>.

Lancaster, T & Gupta, R 2021, 'Contract Cheating and Unauthorised Homework Assistance through Reddit Communities', *European Conference on Academic Integrity and Plagiarism 2021. Book of abstarct*, European Network for Academic Integrity, pp. 118-120, žiūrėta 2021 m. liepos 19 d., <https://academicintegrity.eu/conference/proceedings/2021/book_of_abstracts2021.pdf>.

Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka. *Mokslo publikacijų rūšių klasifikatorius*, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 10 d., <https://www.elaba.lt/elaba-portal/documents/19/21849/eLABa_publicaciju_rusiu_klasifikatorius.pdf/4e403e9a-5689-4a9b-a232-476f9fe0e694?version=1.0>.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-1593 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimo Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“ 2.2–2.6 papunkčių įgyvendinimo“, žiūrėta 2021 m. spalio 14 d., <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e4367a300bbe11ec9f09e7df20500045>>.

Lietuvos studentų sąjunga 2019, *Akademinio sąžiningumo indeksas*, žiūrėta 2021 m. liepos 16 d., <<http://www.lss.lt/wp-content/uploads/2019/12/Akademinio-s%C4%85%C5%BEiningumo-indekso-tyrimo-pristatymas-2019-m.-1.pdf>>.

Lithuania, Gemius S.A.:gemiusAudience (2021-06-01–2021-06-30), 2021, žiūrėta 2021 m. liepos 26 d., <<https://rating.gemius.com/lt/tree/59>>.

Ozolinčiūtė, E, Židonė, G, Tauginienė, L 2020. *Atsakingo mokslo barometras 2020, Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba*, Vilnius.

Rigby, D, Burton, M, Balcombe, K, Bateman, I & Mulatu, A 2015, 'Contract cheating & the market in essays', *Journal of Economic Behavior & Organization*, vol. 111, pp. 23-37.

Sutherland-Smith, W & Dullaghan, K 2019, 'You don't always get what you pay for: User experiences of engaging with contract cheating sites', *Assessment & Evaluation in Higher Education*, vol. 44, no. 8, pp. 1148-62.

Tauginienė, L & Jurkevičius, V 2017, 'Ethical and legal observations on contract cheating services as an agreement', *International Journal for Educational Integrity*, vol. 13, no. 1, 9.

Vel, P, & Khan, RZ 2021, 'Contract Cheating Incidents in Schools and Tertiary Learning Institutions in the UAE from a Social Lens', *European Conference on Academic Integrity and Plagiarism 2021. Book of abstracts*, European Network for Academic Integrity, pp. 136-139, žiūrėta 2021 m. liepos 16 d., <https://academicintegrity.eu/conference/proceedings/2021/book_of_abstracts2021.pdf>.

Walker, M, & Townley, C 2012, 'Contract cheating: a new challenge for academic honesty?', *Journal of Academic Ethics*, vol. 10, pp. 27-44.

Wallace, MJ, & Newton, PM 2014, 'Turnaround time and market capacity in contract cheating', *Educational Studies*, vol. 40, no. 2, pp. 233-6.

Ilustracijoms naudotos Microsoft Office Word piktogramos ir freepik.com nuotraukos.

Tyrimo ataskaita yra laisvai prieinama
Tarnybos interneto svetainėje
<https://etikostarnyba.lt> (žr. Analitinės apžvalgos).

Citavimas: Harvardo stilius
Vaškevičiūtė, S & Ozolinčiūtė, E 2021,
'Nesavarankiško mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugų pasiūla Lietuvoje',
Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba, Vilnius.

Turint klausimų dėl tyrimo ataskaitos ir (ar) jos naudojimo,
kreipkitės el. paštu info@etikostarnyba.lt.